

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců JUDr. Miluše Doškové a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobce: **K. Ž.**, zastoupeného Mgr. Janem Šarmanem, advokátem se sídlem Pekárenská 12, Brno, proti žalovanému: **Krajský úřad Jihomoravského kraje,** se sídlem Žerotínovo nám. 3/5, Brno, za účasti osoby zúčastněné na řízení: **V. Ž.**, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 26. 3. 2008, č. j. 30 Ca 218/2007 – 31,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I.

Žalobce (dále „stěžovatel“) brojí včas podanou kasační stížností proti shora označenému rozsudku Krajského soudu Brně, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí Krajského úřadu Jihomoravského kraje (dále „žalovaný“) ze dne 15. 5. 2006, č. j. JMK 37002/2006. Tímto rozhodnutím žalovaný zamítl odvolání stěžovatele proti rozhodnutí Městského úřadu Vyškov ze dne 30. 1. 2006, č. j. OSVV/88/2005, jímž byl na žádost bývalé manželky stěžovatele zrušen údaj o místu jeho trvalého pobytu.

II.

Stěžovatel v kasační stížnosti výslovně uplatňuje důvod obsažený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), když

namítá nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Stěžovatel uvádí, že napadené rozhodnutí krajského soudu vychází z předpokladu naplnění podmínek uvedených v § 12 odst. 1 a 2 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů, když stěžovatel byt, na jehož adrese doposud měl evidováno místo svého trvalého pobytu, neužívá a jeho užívací právo k bytu zaniklo. Podle ustanovení § 12 odst. 1 písm. c) ohlašovna rozhodne o zrušení údaje o místu trvalého pobytu, zaniklo-li užívací právo občana k objektu nebo vymezené části objektu, jehož adresa je v evidenci obyvatel uvedena jako místo trvalého pobytu občana a neužívá-li občan tento objekt nebo jeho vymezenou část. Stěžovatel je přitom přesvědčen, že jeho užívací právo k předmětnému bytu nezaniklo, toliko se transformovalo. Toto tvrzení stěžovatel odůvodňuje následovně: Původním užívacím titulem stěžovatele byl nájemní vztah (společný nájem manželů), který se po rozvodu (na základě rozsudku Okresního soudu ve Vyškově ze dne 16. 1. 2005, sp. zn. 10 C 26/2005) přeměnil v právo na bydlení podle § 712a občanského zákoníku. Stěžovatel vyvozuje z § 712 odst. 6 občanského zákoníku, že tzv. právo na bydlení, založené pravomocným soudním rozhodnutím, je užívacím titulem, kterému i judikatura přiznává značnou právní „sílu“, což stěžovatel dokládá na příkladu rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. 26 Cdo 2366/2000 *(„Splnění povinnosti strpět výkon práva v bytě bydlet do zajištění odpovídající bytové náhrady lze uplatnit i žalobou na úpravu užívání bytu.“)* a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 26 Cdo 496/2001 *(„Smlouva o nájmu bytu na dobu určitou, uzavřená s osobou, jíž k tomu bytu svědčí tzv. právo na bydlení, je absolutně neplatná.“)*, přičemž v rozsudku posledně uvedeném byl vysloven právní názor, že pokud na bytě „vázne“ právo na bydlení dle § 712a občanského zákoníku, nejde v žádném případě o byt právně volný.

Stěžovateli se proto v intencích této rozhodovací praxe jeví názor krajského soudu, podle kterého oprávněný z práva na bydlení nemá ve smyslu § 12 zákona č. 133/2000 Sb. užívací titul, a je mu proto možné zrušit údaj o místu trvalého pobytu, jako nepřiměřený. Přestože si stěžovatel uvědomuje, že nalezení náhradního bytu není vymahatelnou povinností, s ohledem na principy právní jistoty je přesvědčen, že není ani v zájmu státu, aby byly vydávány rozsudky, které nebudou naplněny, a které tak zavdávají půdu k dalším rozepřím mezi „rozsouzenými“ stranami. V této souvislosti chápe stěžovatel údaj trvalého pobytu jako jeden z mála instrumentů, který by měl „úspěšnějšího“ vypořádaného manžela motivovat k nalezení náhradního bytu pro druhého z manželů.

Stěžovatel navíc namítá, že v jeho případě není bez dalšího naplněn ani další důvod uváděný v § 12 zákona o evidenci obyvatel, tedy neužívání bytu, neboť o užívání bytu dlouhodobě usiluje, což je mu ze strany bývalé manželky odpíráno. Opakované návrhy na částečné užívání bytu, které stěžovatel údajně předkládal své bývalé manželce, zůstaly bez odezvy. Stěžovatel tvrdí, že nemůže své trvalé bydliště přenést na adresu, kde měl poslední společné bydliště se svou druhou manželkou, neboť ta s tímto postupem vzhledem ke konfliktnosti jejich manželského soužití nesouhlasí. Stěžovatel se tak v důsledku rozhodnutí správního orgánu stal „bezdomovcem“ a čelí negativním důsledkům s tímto stavem spojeným, zvláště v pracovní oblasti.

Z uvedených důvodů stěžovatel navrhuje zrušit napadený rozsudek krajského soudu a vrátit mu věc k dalšímu řízení.

III.

Žalovaný se ke kasační stížnosti na výzvu soudu nevyjádřil.

Bývalá manželka stěžovatele, V. Ž., uvedla, jako osoba zúčastněná na řízení, ve vyjádření ke kasační stížnosti, že se stěžovatelem nikdy nepodepsala písemnou smlouvu o dalším užívání bytu. Veškeré výdaje spojené s užíváním bytu hradila od roku 1993 pouze ona, bez přispění stěžovatele. Dále uvádí, že dne 12. 3. 2007 byl předmětný byt převeden do jejího výlučného vlastnictví, přičemž tuto skutečnost v průběhu předcházejícího řízení doložila kopií Smlouvy o převodu družstevního bytu do vlastnictví člena družstva.

IV.

Nejvyšší správní soud ze spisového materiálu především zjistil, že v této věci již jednou rozhodoval, a to rozsudkem ze dne 13. 7. 2007, č. j. 2 As 24/2007 - 41, kterým zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 31. 7. 2006, č. j. 30 Ca 131/2006 - 18. Tímto usnesením krajský soud žalobu proti rozhodnutí žalovaného odmítl jako nepřípustnou s odůvodněním, že rozhodnutím o zrušení údaje o místu trvalého pobytu se nezakládají, neruší ani závazně neurčují práva a povinnosti a neplynou z něj žádné přímé důsledky pro výběr místa pobytu, neboť má funkci toliko evidenční. Právní názor, že rozhodnutí ohlašovny o zrušení údaje o místu trvalého pobytu podle § 12 odst. 1 zákona o evidenci obyvatel nepodléhá přezkumu ve správním soudnictví, původně zastával i Nejvyšší správní soud (viz rozsudek ze dne 23. 2. 2005, sp. zn. 6 As 33/2003). Uvedený právní názor však byl překonán postupem podle ustanovení § 17 s. ř. s. a rozšířený senát vydal dne 6. 2. 2007 usnesení č. j. 2 As 64/2005 - 108, www.nssoud.cz, podle kterého *„občan, jemuž by zrušen údaj o trvalém pobytu, pak musí mít možnost soudní ochrany v případě, že rozhodnutí bylo vydáno, aniž byly podklady zápisu pozměněné, neplatné nebo padělané, či aniž by zápisu dosáhl nesprávným uvedením určitých skutečností, stejně tak, pokud bylo vyhověno návrhu oprávněné osoby, aniž doložila zánik užívacího práva. Ve všech případech pak tyto subjekty rovněž mají právo na řádné projednání věci a soudní kontrole je třeba proto podrobit i průběh těchto řízení*“. S ohledem na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 7. 2007, č. j. 2 As 24/2007 - 41, byl tedy Krajský soud v Brně povinen, vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu, v této věci meritorně rozhodnout.

Krajský soud považoval pro nové rozhodnutí v této věci za rozhodné, že rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově ze dne 4. 8. 2005, č. j. 10 C 26/2005-52, který nabyl právní moci dne 6. 10. 2005, bylo v dané věci prokázáno, že užívací právo stěžovatele k předmětnému bytu, založené společným nájmem manželů, zaniklo v důsledku zrušení tohoto práva soudem s určením, že výlučnou nájemkyní tohoto bytu se stává V. Ž. Spolu se zjištěním, že stěžovatel nenaplňuje právo na bydlení, neboť žije u své nové manželky, krajský soud přisvědčil aplikaci ustanovení § 12 odst. 1 písm. c) zákona o evidenci obyvatel a žalobu zamítl.

Nejvyšší správní soud naznal, že kasační stížnost, byť byla podána ve stejné věci, je přípustná. Ustanovení § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. zajišťuje, aby se Nejvyšší správní soud nemusel znovu zabývat věcí, u které již svůj právní názor na výklad hmotného práva

vyslovil, pokud se nižší soud tímto názorem řídil. Uvedené ustanovení však nelze vztáhnout na případy, kdy Nejvyšší správní soud pouze vytýká krajskému soudu procesní pochybení. Věcný přezkum napadeného rozhodnutí z pohledu aplikace hmotného práva proto nelze odmítnout, neboť by se jednalo o postup příčící se samotnému účelu Nejvyššího správního soudu (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 6. 2008, č. j. 2 Afs 26/2008 - 119, in: www.nssoud.cz, odkazující i na shodný právní názor Ústavního soudu).

Nejvyšší správní soud proto přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu meritorně a v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody v kasační stížnosti uvedenými, dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Je třeba vycházet z ustanovení § 10 odst. 1 zákona o evidenci obyvatel, podle něhož se místem trvalého pobytu rozumí adresa pobytu občana v České republice, kterou si občan sám zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání. Občan však může mít jen jedno místo trvalého pobytu, a to v objektu, který je označen číslem popisným nebo evidenčním, popřípadě orientačním číslem a který je určen pro bydlení, ubytování nebo individuální rekreaci. Zákon o evidenci obyvatel explicitně stanoví (§ 10 odst. 2), že z přihlášení občana k trvalému pobytu nevyplývají žádná práva k objektu ani k vlastníkovi nemovitosti. Trvalý pobyt má tedy zjevně evidenční povahu.

Podle § 12 odst. 1 zákona o evidenci obyvatel v rozhodném znění ohlašovna rozhodne o zrušení údaje o místu trvalého pobytu, a) byl-li zápis proveden na základě pozměněných, neplatných nebo padělaných dokladů nebo nepravdivě nebo nesprávně uvedených skutečností, b) byl-li objekt, na jehož adrese je občan hlášen k trvalému pobytu, odstraněn nebo zanikl nebo je podle zvláštních právních předpisů nezpůsobilý k užívání za účelem bydlení, nebo c) zaniklo-li užívací právo občana k objektu nebo vymezené části objektu, jehož adresa je v evidenci obyvatel uvedena jako místo trvalého pobytu občana a neužívá-li občan tento objekt nebo jeho vymezenou část. V případě uvedeném pod písm. c) rozhodne ohlašovna o zrušení údaje o místě trvalého pobytu jen na návrh vlastníka objektu nebo jeho vymezené části nebo na návrh oprávněné osoby uvedené v § 10 odst. 6 písm. c) zákona o evidenci obyvatel. Navrhovatel je v takovém případě povinen existenci obou důvodů uvedených v odstavci 1 písm. c), tj. zánik užívacího práva a skutečnost, že občan, u něhož se rozhoduje o zrušení místa trvalého pobytu, objekt nebo jeho vymezenou část neužívá, ohlašovně prokázat.

V případě stěžovatele není sporu o tom, že se v předmětném bytě nezdržuje; jedná se o skutečnost, která byla v průběhu předcházejícího řízení dostatečně prokázána. Spornou otázkou však zůstává, zda byl prokázán i zánik užívacího práva stěžovatele.

V této souvislosti je nutné připomenout, že po rozvodu manželství stěžovatele v roce 1993 právo společného nájmu bytu (a tedy právo jej užívat) stěžovatele a jeho bývalé manželky nezaniklo, stejně jako nezaniklo jejich členství v bytovém družstvu. Okresní soud ve Vyškově však poté vydal dne 4. 8. 2005 rozsudek č. j. 10 C 26/2005 - 52, na základě kterého byl žalovaný povinen předmětný byt vyklidit a vyklizený předat žalobkyni do 15 dnů od zajištění náhradního bytu. Tímto rozhodnutím okresního soudu se tedy výlučným nájemcem bytu stala bývalá manželka stěžovatele, který zároveň pozbyl i práva člena družstva. Nejvyšší správní soud zastává názor, že právem užívání ve smyslu § 12 zákona o evidenci obyvatel se rozumí právo vlastnické či spoluvlastnické, právo odpovídající

věcnému břemeni, právo nájmu apod. (viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2007, č. j. 2 As 64/2005 - 121); za právo užívání lze však považovat i právo na bydlení podle § 712a občanského zákoníku.

Nejvyšší správní soud shledal, že stěžovateli v současnosti nesvědčí žádný právní titul, na základě kterého by bylo možné dovodit jeho užívací právo k předmětnému bytu, a to ani v podobě práva na bydlení. Okresní soud ve svém rozhodnutí sice podmínil vyklizení předmětného bytu zajištěním bytu náhradního, nicméně zajištění této bytové náhrady nebylo povinností bývalé manželky stěžovatele, byť bylo jistě v jejím zájmu. O zajištění náhradního bytu se mohl přičinit i stěžovatel, neboť mu v tom nebránila žádná objektivní skutečnost. Ze spisového materiálu nakonec vyplývá, že stěžovatel byl ve snaze nalézt si odpovídající bytovou náhradu úspěšný, když se společně se svojí druhou manželkou stal vlastníkem nemovitosti určené k bydlení v obci Luleč, č. p. 171, v k. ú. Luleč, zapsané na listu vlastnictví č. 642. Tuto skutečnost stěžovatel nijak nerozporoval, stejně jako neoponoval tvrzení, že v současnosti žije u své nové manželky, bytem Pivovarská 105/4, Vyškov. Vzhledem k tomu, že stěžovatel užíval byt na základě práva společného nájmu, o jehož zániku v případě stěžovatele rozhodl okresní soud, došlo nabytím právní moci tohoto rozhodnutí i k zániku užívacího práva stěžovatele k předmětnému bytu, a to s odkladnou podmínkou zajištění bytové náhrady. Splněním této podmínky již stěžovateli nesvědčí právo byt užívat a tudíž bylo možné vyhovět návrhu bývalé manželky stěžovatele jako osoby oprávněné podle § 10 odst. 6 písm. c) zákona o evidenci obyvatel na zrušení údaje o místě trvalého pobytu. Stěžovatelově námitce, že mu svědčí právo na bydlení, lze tedy přisvědčit maximálně do okamžiku, kdy se stal spoluvlastníkem uvedené nemovitosti. Právo na bydlení nelze využívat trvale, jedná se o zvláštní právní důvod (v tomto případě stanovený rozhodnutím okresního soudu) užívání bytu na dobu určitou, tj. od ukončení nájemního vztahu rozhodnutím soudu do zajištění bytové náhrady (nezanikne-li dohodou již dříve). Za okolností, kdy se stěžovatel po rozvodu se svou bývalou manželkou znovu oženil, nastěhoval se ke své nové manželce a zároveň se stal spoluvlastníkem nemovitosti určené k bydlení, nelze spravedlivě přisvědčit jeho domněnce o přetrvávajícím právu na bydlení v bytě jeho bývalé manželky.

Poukazuje-li stěžovatel v kasační stížnosti na rozhodnutí Nejvyššího soudu, jedná se o rozhodnutí, která nejsou se shora uvedeným závěrem v rozporu, neboť Nejvyšší správní soud neshledal, že by stěžovateli právo na bydlení příslušelo v okamžiku, kdy byl ze strany jeho bývalé manželky podán návrh na zrušení údaje o místu trvalého pobytu podle § 12 odst. 2 zákona o evidenci obyvatel.

Tvrdí-li stěžovatel, že se v důsledku rozhodnutí správního orgánu stal „bezdomovcem“, nezbývá Nejvyššímu správnímu soudu než znovu konstatovat, že údaj o místě trvalého pobytu má zejména evidenční charakter. Zrušení tohoto údaje neznamená samo o sobě překážku výkonu ústavně zaručeného práva [čl. 14 odst. 1 Listiny základních práv a svobod] stěžovatele jako občana České republiky svobodně si zvolit místo svého pobytu. Jak se vyjádřil také Ústavní soud (nález Pl. ÚS 4/02 ze dne 30. 10. 2002, sp. zn. I. ÚS 672/03, 495/2002 Sb.), je-li podle ustanovení § 10 odst. 5 věty druhé zákona o evidenci obyvatel údaj o místě trvalého pobytu úředně zrušen (§ 12), je místem trvalého pobytu sídlo ohlašovny, v jejímž územním obvodu byl občanovi trvalý pobyt úředně zrušen (což je i případ stěžovatele). Ustanovení § 10 odst. 5 věty druhé tedy reguluje situaci, která předpokládá předchozí postup podle ustanovení § 12 odst. 1 zákona o evidenci obyvatel (tj. úřední zrušení místa takového pobytu) a řeší pouze důsledky, jež z toho pro místo trvalého

pobytu vyplývají. Jedná se proto o speciální právní úpravu, která dotčenému občanovi nebrání v uplatnění práva volby místa trvalého pobytu (v rámci ustanovení § 10 odst.1 zákona o evidenci obyvatel) nebo v postupu v souladu s ustanovením § 10 odst. 5 a 6 zákona o evidenci obyvatel, tedy v ohlášení změny trvalého pobytu za podmínek tam uvedených.

Nejvyšší správní soud tedy nezjistil naplnění tvrzeného důvodu kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., a proto kasační stížnost jako nedůvodnou podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

O nákladech řízení rozhodl soud podle ustanovení § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení úspěšný, proto mu náhrada nákladů řízení nenáleží. Žalovaný v řízení plně úspěšný sice byl, nicméně ze spisu plyne, že mu žádné náklady nevznikly, když ani nepodal vyjádření ke kasační stížnosti. Proto soud rozhodl, že se mu nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení. Osobě zúčastněné na řízení soud neuložil žádné povinnosti a proto jí ani nemohlo vzniknout právo na náhradu nákladů řízení (§ 60 odst. 5 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 5. září 2008

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu